

steel een netteekening. Volgens S. de V. is de **Koningsboleet**, *Bol. regius* met zijn prachtig rood of rose gekleurden hoed er een variëteit van. (S. de V. 52).

A. JOMAN.

LITTERATUUR:

CATH. COOL en H. A. A. VAN DER LEK, Het paddenstoelenboekje.
 JOH. RUYS, De Paddenstoelen van Nederland.
 G. D. SWANENBURG DE VEYE, Paddenstoelen in woord en beeld.
 Mededeelingen van de Nederlandsche Mycologische Vereeniging.
 FUNGUS, Officieel orgaan van de Nederl. Mycol. Vereeniging.
 J. HEIMANS en JAC. P. THIJSSE, De Levende Natuur.
 COSTANTIN et DUFOUR, Nouvelle Flore des Champignons.
 ADALBERT RICKEN, Vademecum für Pilzfreunde.
 EDMUND MICHAEL, Führer für Pilzfreunde.
 E. GRAMBERG, Die Pilze unserer Heimat II.
 KALLENBACH c.a. Zeitschrift für Pilzkunde.
 F. KALLENBACH, Die Pilze Mitteleuropas, Band I.
 Nederlandsch Kruidkundig Archief, div. nos.

DE BROEDVOGELS VAN VOORNE'S NATUUR-MONUMENTEN.

Na het interessante artikel van de heeren Dr. J. Hofker en C. van Rijsinge, verschenen in D. L. N., afl. 11 en 12 van jrg. 36, getiteld: „Voorne's Duin”, waarin flora, fauna en geologie van het terrein behandeld werden, kom ik met een bijdrage over de broedvogels en terloops de waargenomen trekvogels. In verband met de excursie die de afd. Haarlem en Amsterdam van de Natuur Historische Vereeniging op 19 en 20 Juli onder leiding van den heer K. Sipkes gaan houden, krijgt men hieruit een indruk, welke broedvogels verwacht kunnen worden. Door de welwillende medewerking van bovengenoemde heeren en den heer F. H. G. van Itersen, directeur van Voorne's Duin, die daar tevens de belangen van Natuurmonumenten behartigt, werd ik in de gelegenheid gesteld, mijn intrek te nemen in 't Pesthuis, gelegen aan het Breede Water en me van 9—17 Mei op de hoogte te stellen van den vogelrijkdom. Om de vogels tijdens het broeden zoo min mogelijk te storen, ben ik slechts eenmaal op het Quakjeswater, tweemaal op het Breede Water, tweemaal op het meertje de Waal geweest, terwijl mijn bezoeken aan de schitterende broedplaats het Groene Strand meest samenvielen met dat van den bewaker, als hij er kapmeeuweieren moest rapen. De meeuwen zijn daar n.l. een ware plaag. Reeds in het Jaarboekje van: „Natuurmonumenten” staat, dat dit gebied, 715 H.A. met zijn vochtige duinen en natuurlijke opslag „is een natuurmonument van den eersten rang, misschien wel, als wij het goed bekijken, ons rijkste en schoonste”.

In de ondervolgende lijst van vogels, die waargenomen werden, zijn alleen de broedvogels van een doorlopend nummer voorzien, voorzoover broedend binnen het reservaat. Dank zij de hulp van de opzichters kon ik in korten tijd zooveel mogelijk zien. Enkele waarnemingen zijn niet van mij.

1. *Geoorde Fuut*. 4 ex. waargenomen door Dr. G. J. van Oordt, medio Mei en 1 nest gevonden op 't Breede Water.
Roodhalsfuut. Volgens mondelinge mededeeling door den heer Van Itersen waargenomen op den trek.
2. *Dodaars*. In alle meertjes in klein aantal broedend. Ik vond drie nesten.
3. *Wilde Eend*. Zeer algemeen broedend in duin en meer.
4. *Bergeend*. Zeer algemeen broedend in konijnenholen, maar ook werden nesten in duindoorn gevonden.

DE BROEDVOGELS VAN VOORNE'S NATUURMONUMENTEN 195

Pijlstaart. Niet in 1932, maar door de excursie van Vogelbescherming op 15 Mei 1926 broedend gevonden.

Tafeleend

Wintertaling

5. *Zomertaling*. } Vorige jaren broedend waargenomen door den heer J. van Hoey Smith.
Ik nam slechts de zomertaling waar een paar keer op 't Breede Water en eens in het meertje de Waal.

6. *Slobeend*. Begin Mei werd 1 nest door opzichter Hofland, dicht bij het Breede Water gevonden, welk nest verlaten werd. Ik zag daar nog wel geregeld het ♂.
7. *Zwaan*. 4 min of meer geleewiekte ex. op het Quakjeswater en 1 op het Breede Water, overgebleven van den strengen winter van 1929, die echter in staat zijn, naar zee te vliegen. Dit jaar werd voor het eerst een nest gemaakt, waarop 12 Mei 4 eieren lagen. Deze bleken 12 Juni, toen ik er een tweede bezoek bracht, onbevrukt.
8. *Vischdief*. Talrijk broedend op het Groene Strand.
9. *Groote Stern*. 7 Mei werden 150 legsels geteld door den bewaker van het Groene Strand, 16 Mei telde ik er met hem nog slechts 59, hoewel er eieren bijgelegd werden. 12 Juni vonden we slechts 1 jong en 1 ei, het treurige restant van een kolonie, die zoo schoon begon en in 1931 1000 legsels telde.
10. *Dwergstern*. Alg. broedend op het Groene Strand, in de eerste duinenrij en op 't schelpenstrand.
11. *Zwarte Stern*. Tamelijk alg. Op 't Breede Water niet meer dan 8, boven de Vogelweide niet meer dan 4 ex. gezien.
12. *Kokmeeuw*. De talrijkste broedvogel $\pm$ 700 nesten op 't Breede Water, die niet verstoord worden, terwijl de eieren wel geraapt werden op de Vogelwei en het Groene Strand, wegens het overlast veroorzaken aan andere vogels.
13. *Zilvermeeuw*. In weinige paren in de duinen broedend en 12 Juni ook op 't Groene Strand twee uitgekomen jongen gevonden.
Regenwulp. Alleen op doortrek boven het Breede Water 15 Mei.
Wulp. Slechts 1 ex. (vermoedelijk broedvogel) waargenomen.
14. *Grutto*. Alg. aan de meerrandjes.
15. *Tureluur* } Algemeen.
16. *Kievit* }
17. *Kemphaan*. Op Vogelweide en Groene Strand broedend.
Kleine Bonte Strandlooper. Mogelijk broedvogel op de slibbank vóór Oostvoorne a. Zee, daar met „tru tru” geluiden angstig wegvliegend en tot 2 x terugkerend. Ik kon echter het nest niet vinden (9 Mei)¹⁾.
18. *Watersnip*. Minder algemeene broedvogel (1 nest op de Vogelweide begin Mei, 1 nest op het Vliegveld gezien door den heer Van Iterson. Ook bij het Quakjeswater in 2 ex. op 12 Mei opvliegend.
19. *Kluut*. 7 legsels aan den oever van het Breede Water, 4 op het Groene Strand en 1 waarschijnlijk verlaten nest met 2 eieren, restant van meerdere nesten op 't strand, die mislukten. 12 Juni werden door W. Drost en Cornet nog op andere plekken 4 verspreide nesten gevonden.
20. *Strandplevier*. Alg. broedvogel (3 nesten van 3 eieren op 13 Mei en 3 nesten van 3 eieren op 13 Juni).
21. *Bontbekplevier*. Door de heeren Cornet en Drost broedend op 4 eieren waargenomen op 12 Juni.
22. *Scholekster*. Alg. broedvogel in de duinen en op de stranden. Van het Groene Strand ware deze nestenroover beter verjaagd.

1) Deze zeldzame broedvogel werd door H. Buisman en mij wel in Friesland op 6 Juni met donsjongen gevonden.

196 ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ DE LEVENDE NATUUR

23. *Meerkoet*. Zeer talrijk op de Waal (27 legsels, w. v. 1 op 12 Mei reeds uitgekomen jongen had).
24. *Waterhoen*. In het meertje de Waal werden op 12 Mei 6 nesten gevonden met 2, 3, 4, 7, 8 en 11 eieren, w. v. de 3 laatste legsels warm waren.
Blauwe Reiger } Wel overvliegend doch niet als broedvogel in het reservaat voorkomend.
Aalscholver }
- Roerdomp*. In Maart en April 1931 tweemaal waargenomen door den hoofdopzichter den heer Boot en den heer K. Sipkes.
25. *Fazant*. Zeer alg. broedvogel.
Patrijs. Zeldzame broedvogel. In Mei 1932 werd door opzichter Ridderbroek een paartje waarschijnlijk broedvogels bij het Quakjeswater waargenomen.
26. *Houtduif* }
 27. *Holenduif* } Zeer algemeene broedvogel.
 28. *Tortelduif* }
- Torenvalk*. Ik zag slechts eenmaal een ex. bij het Breede Water bidden.
Zeearend. Alleen in den afgeloopen winter een ex. door diverse personen o.a. N. Tinbergen waargenomen.
Buizerd. Van de vele winterexemplaren nu nog 1 ex. geregeld waargenomen.
Bruine Kiekendief. In 1931 2 nesten door Dr. G. J. van Oordt op 't Breede Water gezien. Dit jaar daar niet broedend.
Aschgrauwe Kiekendief. Ik nam slechts 1 ♂ waar.
29. *Steenuil*. Bij 't Pesthuis vond ik 15 Mei een nest met 4 eieren in een hollen abeel.
Boschuil. Mogelijk nog steeds broedvogel op Voorne, daar Dr. G. J. van Oordt nog een ex. op 13 Mei waarnam en hij in vroeger jaren reeds als zoodanig door Baron Collot d'Escury ontdekt werd.
30. *Ransuil*. Niet zeldzame broedvogel. Een nest in meidoorn op 2 1/2 M. hoogte bij het Breede Water, waarop 13 Mei 2 jongen en 2 eieren lagen, die door een der oude vogels verwarmd werden.
31. *Koekoek*. Zeer alg. Ik constateerde als pleegouders rietzanger, heggemusich en tapuit, resp. in het Quakjeswater op 12 Mei bij 4 legsels; in de haag bij opzichter Dekker aan den duinrand met 1 pas uitgekomen heggemusichjong en in de duinen, een jong van $\pm$ 12 dagen, beide laatste nesten op 13 Juni. Het type ei zoowel bij rietzanger als heggemusich was het witte kwikstaarttype.
Groene Specht. Algemeen, al werd het nest nog niet in het reservaat gevonden.
Nachtzwaluw. 1 ex. bij het Pesthuis gehoord en gezien op 15 Mei.
Oeverzwaluw }
Huiszwaluw } Algemeen, hoewel niet binnen het reservaat nestelend gevonden.
Gierzwaluw }
32. *Boerenzwaluw*. Algemeen.
33. *Winterkoning*. Algemeen.
34. *Heggemusich*. Midden in het duin minder algemeen.
35. *Tapuit*. Alg. broedvogel.
Roodborsttapuit. In 1926 werd op 15 Mei een nest met jongen door de excursie van Vogelbescherming gezien. Ik nam de soort dit jaar niet waar (houd me intusschen aanbevolen voor waarnemingen eveneens van andere niet vermelde vogelsoorten).
36. *Gekr. Roodstaart* }
 37. *Roodborstje* } Alg. broedvogels.
 38. *Nachtegaal* }
39. *Merel* }
 40. *Zanglijster* } Ze er alg. broedvogels.
41. *Groote Lijster*. Niet algemeene broedvogel. Slechts 12 Juni bij een nest waargenomen.

DE BROEDVOGELS VAN VOORNE'S NATUURMONUMENTEN 197

42. *Sprinkhaanrietzanger*. Tamelijk alg. broedvogel. (Op 3 plaatsen in het duin rondom het Breede Water en 1 ex. in de duinen bij Rockanje ratelend, doch geen nest gevonden).
43. *Groote Karekiet*. Vooral in het meertje de Waal talrijk.
44. *Kleine Karekiet*. Hoewel nog geen nest gevonden werd, is de vogel beslist broedvogel in de Waal en het Quakjeswater.
45. *Rietzanger*. Zeer alg.
46. *Tuinfluitier*. Alg.
47. *Grasmusch*. Zeer alg.
48. *Spotvogel*. Alg.
Fluitier. Geregeld gehoord even buiten het reservaat, terwijl 1 ex. in voor fluitier vreemde omgeving 15 Mei in het reservaat werd waargenomen, n.l. in jongen berkenopslag in 't duin, zoodat ik vermoed, dat het een rustende trekvogel was.
49. *Fitis*. Zeer alg.
Grauwe Vliegenvanger. Alleen buiten het reservaat gezien, n.l. 4 ex. bij een op 14 Mei in Oostvoorne, vermoedelijk rustende trekkers, daar ze daar 15 en 16 Mei niet meer waren. Mogelijk is de soort ook broedvogel ergens in 't reservaat.
- Koolmees* }
Pimpelmees } Alg. al werd nog geen nest gevonden.
- Zwarte Mees*. 1 ex. op 10 Mei waargenomen bij het Pesthuis.
- Matzwarthkopmees*. 12 Juni een ex. in een der moerasboschjes van het Quakjeswater.
50. *Staartmees*. Minder alg. 12 Mei wees opzichter Ridderbroek me een nest bij het Quakjeswater.
51. *Witte Kwikstaart*. 2 nesten even buiten het reservaat en een ander, dat ik niet vinden kon, vermoedelijk er in.
Rouwkwikstaart. Op 8 en 9 Mei 1 ex. op doortrek.
52. *Boompieper* }
 53. *Veldleeuwerik* } Alg. voork. al werd geen nest gevonden.
54. *Rietgors*. Zeer alg.
Geelgors }
Ringmusch } De vogels werden wel, de nesten niet binnen het reservaat gezien.
Huismusch }
55. *Vink*. Tamelijk alg.
56. *Kneu*. Zeer alg.
Distelvink. Wel buiten het reservaat in Oostvoorne 3 nesten gezien.
Groenvink }
Wielewaal } Alg. vermoedelijk ook broedend.
Spreeuw }
57. *Gaai*. Alg. Twee nesten van 1931 werden me gewezen.
58. *Ekster*. Tamelijk alg. Ik vond op 15 Mei 1 nest met slechts 1 jong bij het Breede Water en 2 nesten van 1931 in het Quakjeswater.
59. *Zwarte Kraai*. Ik vond slechts 1 nest met 4 jongen in het Quakjeswater, dat uitgehaald moest worden, daar deze vogel hier niet geduld wordt.
60. *Kauw*. Alg. 1 nest bij het Pesthuis gevonden, welks jongen door minstens 3 ouden gevoerd werd.

N a s c h r i f t : Natuurlijk is dit lijstje nog flink voor uitbreiding vatbaar. Ik heb er slechts een begin mee gemaakt. Behalve 8 dagen in Mei doorkruiste ik het gebied nog op 12 en 13 Juni.

Voor kluten en groote sterns bleek bescherming en rust alleen niet afdoende. Deze zijn veel talrijker geweest, resp. 200 en 1000. Daarom zou het m. i. aanbeveling verdienen, volgend jaar een der Breede Watereilandjes vrij van kapmeeuwen te houden. De groote sterns hadden voornamelijk last van eierenpikken door zilverbmeeuwen en vermoedelijk ook kapmeeuwen.

Alle eilandjes in het Breede Water zijn nu door de kapmeeuwen zoo overvol bezet, dat er ongeveer 10 nesten in de struiken van vlier, nachtschade en duindoorn gevonden werden (tot op 1.20 M. hoogte) en er voor andere vogels geen plaats, noch rust tot nestelen meer was. Wel vond ik een paar wilde eenden nestelend, die zich van al het rumoer om hen heen niets aantrokken.

Haarlem.

L. VAN 'T SANT.

OCTOBER.

Ieder jaar verifieeren we trouw of we tusschen 20 en 25 October mooi weer met Z.-O. wind hebben, misschien ietwat nevelig of met een enkel motregentje, maar altijd gekenmerkt door bijzonder drukken vogeltrek, in het bijzonder van Kraaien, Kautjes, Roeken en Gaaien, benevens Spreeuwen en Koperwieken. Er op letten of zoo'n trek den heelen morgen

duurt of op sommige „spitsuren”. In 1921 op 31 October hadden we een zwaren Kraaientrek 's morgens om 7 uur, en later weer een tusschen tien en elfen. Ook er op letten, hoe de locale vogels zich gedragen ten opzichte van de trek-troepen.

Eekhoorns, Gaaien, Muizen, Meezen, Boomklevers gaan voort met wintervoorraden te verzamelen. Zie eens uit naar oude lijsternesten, die thans gebruikt worden als voorraadschuren.

De Eikvaren (*Polypodium vulgare*), vormt en rijpt nu zijn sporen, ontplooit steeds nieuwe veeren; dit is de beste tijd om deze zeer merkwaardige, zeer gewone plant te bestudeeren. Het is een altijd groene varens; let er eens op, hoe lang de mannetjesvarens en stekelvarens op beschutte plaatsen groen blijven.

Sommige iepen verkleuren eerst rood, andere dadelijk geel. Kardinaalsmuts verkleurt geel of rood of laat zijn bladeren al groen vallen, heeft ook zeer uiteenlopende data van bladerval, een aardig puzzel voor de phaenologen. Hoe in-

Heksenkring van Clitocybe nebularis in een jong beukebosch te Bloemendaal. De open kringetjes zijn de hoeden van 1932, de zwarte stippen die van 1933. Schaal 1 : 100.

drukwekkend de algemeene bladerval op een vroegen zonnigen Octobermorgen na een lichte nachtvorst.

De bloeiende Klimop geeft goede gelegenheid om te zien, wat er nog van insecten op de been is: het heele gezelschap van de mooie groote dagvlinders, zweefvliegen, hommels, bijen, wespen. De wespen houden het veel langer uit dan de hommels.

Let nu eens op de rozetten van de tweejarige en ook de vaste planten die gaan overwinteren. Reeds sedert eenigen tijd zijn hun „trekwortels” bezig, die rozetten den grond in te trekken, soms heel diep, met name de Stengellooze Sleutelbloemen. Die van de Gewone en de Groote Teunisbloem worden doorgaans flink omlaag getrokken, maar bij vele wil het niet lukken. En die van de Kleine Teunisbloem (*Oenothera muricata*) blijven boudweg op vrij lange stengels staan en bekommeren zich niet om den winter. Die Kleine Teunisbloem verdient ook om andere redenen een afzonderlijk hoofdstuk.

Het heele najaar en den heelen winter door ontkiemen allerlei planten, vooral uit de families van de Cruciferen, Labiaten, Composieten, Gramineëen en Caryophylleëen. Diezelfde planten kunnen ook in het voorjaar ontkiemen. Wie daartoe in de gelegenheid is, moet eens nagaan, wat er in den loop van den winter van die kiemplantjes terecht komt.